

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Prawo prasowe
(druk nr 169)**

I. Cel i przedmiot ustawy

1. Ustawa z dnia 25 lipca 2012 r. o zmianie ustawy – Prawo prasowe ma na celu dostosowanie systemu prawa do następujących orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego:

- wyroku z dnia 5 maja 2004 r. (sygn. akt P 2/03), stwierdzającego niezgodność art. 46 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24, z późn. zm.; dalej jako: Prawo prasowe) w zakresie, w jakim nie definiując pojęć sprostowania oraz odpowiedzi zakazuje pod groźbą kary komentowania tekstu sprostowania w tym samym numerze lub audycji, w której sprostowanie to zostało opublikowane, z art. 2 i art. 42 ust. 1 Konstytucji;

- wyroku z dnia 1 grudnia 2010 r. (sygn. akt K 41/07), stwierdzającego niezgodność art. 46 ust. 1 oraz art. 31 i art. 33 ust. 1 Prawa prasowego z art. 2 i art. 42 ust. 1 Konstytucji.

W obu tych sprawach Trybunał doszedł do wniosku, że zakwestionowane przepisy nie zachowują wymaganej precyzji określenia znamion czynu zabronionego.

Odnosząc się do zarzutu niekonstytucyjności art. 46 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 6 Prawa prasowego, Trybunał Konstytucyjny zauważył, że ustawodawca nie przewidział kryteriów, które w praktyce pozwalałyby na odróżnienie sprostowania od odpowiedzi. Ten mankament legislacyjny mógł z kolei rzutować na sytuację redaktora naczelnego jako tego podmiotu, który decyduje o publikowaniu tekstów nadsyłanych do redakcji. W razie bowiem błędnego zakwalifikowania danego pisma i uznania go za odpowiedź, redaktor naczelny mógł być narażony na odpowiedzialność karną, ze względu na to, że tej formy nie dotyczył zakaz zamieszczania komentarza w tym samym numerze lub audycji, podczas gdy wypowiedzi będące w istocie sprostowaniami nie mogły być już komentowane we wskazywany sposób.

W świetle zasady określoności norm prawnych wywodzonej z art. 2 Konstytucji, przepisy powinny być na tyle jasne, aby ich adresaci mogli dostosować swoje zachowania do płynących z nich nakazów bądź zakazów. Szczególnego znaczenia przywołana zasada nabiera w dziedzinie prawa karnego, gdyż stosownie do art. 42 ust. 1 Konstytucji odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Zatem, w przypadku norm statuujących sankcje karne niezbędne jest zachowanie wysokiego stopnia precyzji po to, by fakt uznania pewnego działania albo zaniechania za niedozwolone był przez adresatów tychże norm rozpoznawalny i by tym samym mieli oni świadomość co do oceny prawnokarnej podejmowanych zachowań.

Na gruncie kontrolowanego art. 46 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 6 Prawa prasowego powyższe wymagania, w tym zwłaszcza warunek określoności czynu zabronionego, nie zostały zachowane.

Według Trybunału, opisanego standardu *nullum crimen sine lege* nie spełniały także normy karne rekonstruowane na gruncie art. 46 ust. 1 oraz art. 31 i art. 33 ust. 1 Prawa prasowego. W tym wypadku jednak problemem było niewystarczające określenie przesłanek obligatoryjnej odmowy opublikowania sprostowania lub odpowiedzi. Zastrzeżenia wzbudziło przy tym nie tylko odwołanie się w art. 33 ust. 1 pkt 2 do dóbr osobistych czy też – w art. 33 ust. 1 pkt 3 – do zasad współżycia społecznego, lecz również konstrukcyjnie wadliwy podział na sprostowanie i odpowiedź, uniemożliwiający prawidłowe odczytanie art. 33 ust. 1 pkt 1. Jak zaznaczył w tym kontekście sąd konstytucyjny, ustawodawca nie powinien wymagać respektowania nakazów lub zakazów, których nie potrafi poprawnie sformułować. Nie można wobec tego karać redaktora naczelnego za bezpodstawne uchylanie się od opublikowania sprostowania tudzież odpowiedzi, w sytuacji gdy skierowanego do niego przepisu art. 33 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 31 Prawa prasowego, nie da się jednoznacznie zinterpretować. Trybunał podniósł także, że wyrażony w art. 33 ust. 1 pkt 4 Prawa prasowego nakaz odmowy opublikowania tekstu, jeżeli tekst ów podważa fakty stwierdzone jakimkolwiek prawomocnym orzeczeniem, a więc również takim, które nie wiąże autora sprostowania lub odpowiedzi, nie przystaje do obecnego ustroju państwa polskiego.

W konsekwencji, na mocy orzeczenia wydanego w sprawie K 41/07, obalone zostało domniemanie konstytucyjności trzech jednostek redakcyjnych: art. 31, art. 33 ust. 1 oraz art. 46 ust. 1 Prawa prasowego. Niemniej wejście w życie tego rozstrzygnięcia zostało odroczone o 18 miesięcy. Odsunięcie w czasie utraty mocy obowiązującej przez przepisy stanowiące *de facto* trzon instytucji sprostowania i odpowiedzi miało zapobiec powstaniu luki prawnej. Termin ten upłynął jednakże z dniem 14 czerwca 2012 r.

2. Ustawa przedłożona Senatowi dokonuje gruntownej nowelizacji przepisów zawartych w rozdziale 5. Prawa prasowego. Przede wszystkim, wobec sugestii Trybunału dotyczących odejścia od modelu mieszanego, w którym reakcja na publikację prasową mogła przybrać postać sprostowania (rozumianego jako korekta informacji faktycznych) bądź też odpowiedzi (czyli próby ustosunkowania się do sądów lub opinii sformułowanych w materiale prasowym), w ustawie znalazły się regulacje wzorowane na systemie germańskim.

Jedynym instrumentem przewidzianym na gruncie Prawa prasowego pozostanie zatem sprostowanie, które będzie mogło odnosić się do wiadomości nieprawdziwych lub nieścisłych, tzn. wyłącznie do faktów. Zgodnie z postanowieniem dodawanego art. 31a, pismo obejmujące sprostowanie będzie musiało zostać nadane w placówce pocztowej albo złożone w siedzibie odpowiedniej redakcji w terminie 21 dni od daty ukazania się materiału prasowego (ust. 3). Powołany art. 31a wskazuje ponadto, kto będzie legitymowany do wystąpienia z żądaniem opublikowania sprostowania (ust. 1 i 2), oraz określa wymogi, jakie powinno ono spełniać (ust. 4, 6 i 7).

Wyraźnie określone zostaną obowiązki redaktora naczelnego, w tym m.in. określone zostaną terminy, przed upływem których należy opublikować tekst nadesłanego sprostowania. Nowością w tym zakresie jest wyznaczenie krótszego terminu dla mediów publikujących w formie elektronicznej. Utrzymany będzie zakaz komentowania sprostowań w tym samym numerze lub audycji. Z kolei przesłanki odmowy opublikowania sprostowania ustawodawca podzielił na dwie grupy, a mianowicie: na takie, które skutkują obligatoryjną odmową (np. podważanie faktów stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem dotyczącym prostującego), oraz na takie, które pozostawiają redaktorowi możliwość podjęcia decyzji w kwestii potrzeby i zasadności zamieszczenia sprostowania. Owa fakultatywna odmowa będzie uzasadniona wtedy, gdy dana wiadomość została już skorygowana, gdy sprostowanie wystosowała osoba nieuprawniona, a także w sytuacji, gdy język sprostowania nie czyni zadość powszechnie uznawanym regułom poprawności wykluczającym posługiwanie się wulgaryzmami i zwrotami obelżywymi.

W związku z tym, że ideą przyświecającą ustawie z dnia 27 lipca 2012 r. o zmianie ustawy – Prawo prasowe jest rezygnacja z instytucji odpowiedzi, nowe brzmienie uzyska również art. 39 ust. 1 nowelizowanej ustawy, który wymienia obecnie zarówno sprostowania, jak i odpowiedzi. Jednocześnie w ustępie 2 tego artykułu przesądzone zostanie, że roszczenie o opublikowanie sprostowania wygasa, jeżeli zainteresowany nie wystąpi z nim w ciągu roku od dnia opublikowania materiału prasowego.

Istotnie zmieniony zostanie przepis art. 52 Prawa prasowego. Ustawodawca wyraził w tym miejscu bowiem przeświadczenie, że skuteczną ochronę osobom domagającym się opublikowania sprostowania może zapewnić jedynie szybka ścieżka sądowego dochodzenia roszczeń. Dlatego też w ustawie wprowadzono specjalne terminy na wniesienie odpowiedzi na pozew, rozpoznanie sprawy przez sąd oraz na wystąpienie ze środkiem odwoławczym. W sprawach tego typu wyłączone będzie ponadto stosowanie przepisów o wyroku zaocznym, a także możliwość wystąpienia ze skargą kasacyjną do Sądu Najwyższego.

Ustawa wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Ustawa o zmianie ustawy – Prawo prasowe została uchwalona przez Sejm w efekcie rozpatrzenia projektu senackiego (druk nr 463, data wpływu do Sejmu: 24 maja 2012 r.).

I czytanie projektu ustawy odbyło się na posiedzeniu Komisji Kultury i Środków Przekazu w dniu 12 lipca 2012 r. Po rozpatrzeniu projektu Komisja przyjęła sprawozdanie rekomendujące Sejmowi przyjęcie poprawionego tekstu (druk nr 579). W szczególności do 14 dni skrócono termin przewidziany na wystąpienie z żądaniem opublikowania sprostowania (projekt przewidywał tu termin miesięczny). Natomiast termin wyznaczony na opublikowanie sprostowania, w sytuacji gdy materiał prasowy ukazał się w elektronicznej formie dziennika lub czasopisma, został wydłużony do 7 dni, a tym samym zrównany z terminem znajdującym zastosowanie w przypadku dzienników drukowanych. Poza tym w art. 31a ust. 4 wyraźnie sformułowano wymóg podpisania tekstu sprostowania oraz – na skutek uwag Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych – dodano zdanie drugie wskazujące na możliwość zastrzeżenia adresu korespondencyjnego osoby dokonującej sprostowania do wiadomości redakcji.

Na posiedzeniu Komisji Kultury i Środków Przekazu zgłoszony został również wniosek mniejszości dotyczący art. 1 pkt 3, art. 32 ust. 1 pkt 1. Zgodnie z tym wnioskiem zachowany miał zostać termin 3 dni roboczych na dopełnienie obowiązku opublikowania sprostowania w dzienniku lub czasopiśmie mającym formę elektroniczną.

W trakcie II czytania projektu ustawy, przeprowadzonego na 19. posiedzeniu Sejmu w dniu 25 lipca 2012 r., zgłoszono cztery poprawki. Posiedzenie Komisji Kultury i Środków Przekazu w sprawie przedmiotowych wniosków legislacyjnych odbyło się jeszcze 25 lipca 2012 r. Komisja poparła trzy z nich, w tym poprawkę dostosowującą postanowienie art. 31a ust. 3 do wymogów płynących z prawa Unii Europejskiej (dopuszczalność nadawania pism we wszelkich placówkach pocztowych, a nie tylko w tych działających zgodnie z przepisami

prawa polskiego) oraz wydłużającą przewidziany w tym przepisie termin do 21 dni. Pozostałe poprawki poparte przez Komisję miały charakter redakcyjny.

Ostatecznie ustawa została uchwalona na tym samym posiedzeniu Sejmu, w dniu 27 lipca 2012 r., w brzmieniu uwzględniającym poprawki zaakceptowane przez Komisję oraz wspomniany wyżej wniosek mniejszości.

III. Uwagi szczegółowe

Ustawa nie wywołuje zastrzeżeń legislacyjnych.

Katarzyna Konieczko

Ekspert ds. legislacji